

Hatalom és közösség – empowerment és szubszidiaritás

A fenti kifejezések és azok kapcsolata ürügyén két fogalomra utalnék röviden.

A **közösségi fejlesztőmunka** egyik kiemelt kulcsfogalma egy angol szó, az **empowerment**, amelynek a magyarra fordítása a gyakorlatban nagyon sokféle jelentésű és hangsúlyú értelmezést eredményez. Nézzük ezeket:

Gyakran használják fordításként a *'részvételre képesítést'* vagy kicsit erre hajazóan a *'képesse tételt'*. Sokan vagyunk, akik ezt a műveltető kifejezést nem kedveljük, mert szerintünk a közösségi munkához nem illő üzenete lehet. Van valami elidegenítő ebben a műveltető igében, hogy valaki egy másik embert képesé tesz. Erre részben jobb válasz a képesse válás – vagy még inkább a *'képesse válás segítségével a folyamatát'* kiemelni. Ennek a megközelítésnek van az egyén tanulásának, változásának a segítségével utaló jelentése is – de mindenképpen számomra ezek jóval elfogadhatóbbak –, ahogy az érintett emberek vagy közösségek, de akár intézmények *önerejére*, a változásra való készségük kifejezésére szolgálnak.

Az angol power kifejezés az empowerment első tagja: az *'erőt'*, *'energiát'*, *'kapacitást'*, *'képesseget'*, sőt a *'mozgásba hoz'* fogalmakat is jelenti. Érdekes értelmezési folyamat, ha ennek az ellentétéből indulunk ki, akkor ez a **powerless** - a megfosztott, a *tehetetlen állapotból, a 'hatni tudó állapotba' való eljutást*, az **empowerment** értelmezésének használatában annak egy új hangsúlyát, tónusát jelentheti.

De - és nagy a tábor a azoknak, akik ezt az értelmezést hangsúlyozzák -, az eredeti power szótó jelenti a '**hatalom**' szót is. Ennek következtében sok tanulmány a „hatalommal való felruházásként” értelmezi az empowermentet. Máshogyan a *to be empowered* kifejezés a *folyamatra és a kimenetelre is utal* egyben – olyan erőfeszítés, amelyet azért teszünk, hogy relatíve „*jobban tudjuk befolyásolni a világot*” (Staples 1990).

Ezt a puhább értelmezésnél a 'hatalmában ál' jelentéseként használják, ám nem ok nélkül ennél határozottabb jelentést is tulajdonítunk ennek: az egyén, de különösen 'a közösség jogát, hatalmát': a részvételre és a döntések alakításába történő beleszólásként – hogy ne mondjam a 'döntés jogának', 'hatalmának' a megfogalmazását.

Így jutottunk el a tanulással elinduló képessé válás segítésének, a cselekvőképessé válásnak a folyamatától a '*felruházott közösség hatalmáig*'; az erővel, jogosultságokkal és így egyre tágabb értelmezésű kompetenciát is kínáló/követelő közhatalomig. Ez a felfogás már a közösségi érdekérvényesítésnek egy igen fontos attribútuma.

És meg nem állhatom, hogy ne kapcsoljam ehhez egy másik kifejezésnek, a **szubszidiaritás**nak a rövid értelmezését a hatalom gyakorlójának a szempontjából. Ez a fogalom kétféle tekintetben jelent fontos üzenetet. Elinduláshoz szintén a szótó: a '*szubszidiál*' jelentéséből eredően a '*kisegítés elvét*' tartalmazza. E szerint a nagyobb társadalmi/hatalmi egység (mint pl. egy kormány vagy pl. települési önkormányzat) az alatta lévő szinteket szükség esetén tevékenységében ki kell, hogy segítse: „...minden társadalmi tevékenység lényegénél és benne rejlő erejénél fogva segíteni,

szubszidiálni köteles a társadalmi egész egyes részeit, ellenben sohasem szabad bomlasztania vagy bekebeleznie azokat.”¹

Ám a kiegészítés gondosan körülhatárolt területeken és módokon túl, a hatalmi egységek csak egyik irányú felelősségének a meghatározása. Amellyel megerősíti, helyzetbe hozza, számukra feltételeket teremt; esélyeit és így szabad cselekvési terét növeli.

Ezen túl van egy legalább ilyen nagy jelentőségű kötelezettsége: ezeknek az alsóbb, helyi szintek függetlenségének, szuverenitásának a tiszteletben tartása és *garantálása*.

„A szubszidiaritás elvének általános jelentése és célja egy bizonyos fokú függetlenség biztosítása egy alacsonyabb szintű hatóság számára egy magasabb szintű szervvel szemben, különösen egy helyi hatóságnak a központi hatósággal szemben. A hatalom különböző szintjei közötti hatáskörmegosztásról szól tehát, amely elv a szövetségi rendszerű államok intézményi alapjául szolgál.”²

Máshogyan közelítve „...az a kívánalom, hogy a döntéseket, határozatokat, jogi normákat a lehető legalacsonyabb szinten hozzák meg, annak érdekében, hogy **a hatalom minél közelebb maradjon azokhoz, akik felett a hatalmat gyakorolja**”.³

Ha az előző angol fogalom magyar értelmezésére visszautalok, így következik az állam feladataként a települések a helyi községek és közösségek hatalommal való felruházásának a folyamata; ellentétben a döntési rendszernek és a kompetenciáknak az irányítási rendszer koncentrálásával történő csökkentésével, elvonásával, ellehetetlenítésével. Azaz a szubszidiaritás elvének a megtagadása a települések kompetenciájának és hatalmának csökkentésével vagy megszüntetésével.

Péterfi Ferenc

Notes

[←1]

XI Pius pápa „Quadragesmo Anno” kezdetű enciklikája

[←2]

Az 1997-ben aláírt Amszterdami Szerződés az Európai Közösséget létrehozó szerződéshez csatolta a „szubszidiaritás és az arányosság elveinek alkalmazásáról” szóló jegyzőkönyvet.
https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_1.2.2.pdf

[←3]

Bakos: Idegen szavak és kifejezések szótára